

Plv. hoge commissaris te Djakarta (Gieben) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 23 sept. 1950

Mede voor Stikker, Schokking.

Schürmann's bevindingen op zijn reis met de UNCI langs ex-KNIL-kampementen in West-, Midden- en Oost-Java zijn als volgt:

1. Het reisgezelschap heeft in de bezochte kampen gesproken met woordvoerders der Ambonese militairen. De door dezen opgebrachte punten waren vrijwel overal gelijklopend.
2. De Ambonezen beklagen zich erover dat, hoewel zij volgens de Ronde Tafelregeling recht hebben op demobilisatie en terugkeer naar hun plaats van herkomst en de overige ex-KNIL-militairen reeds grotendeels zijn afgevloeid, zij nog steeds in kampementen rondhangen, waar zij niets te doen hebben en waar zij geregeld berichten ontvangen omtrent de blokkade van Ambon door de RI en plannen van de laatstgenoemden om een gewapende aanval tegen Ambon te ondernemen. Zij achten het onder deze omstandigheden wel heel moeilijk om maar lijdelijk te blijven afwachten of het nog eens ooit mogelijk zal zijn dat zij naar hun eiland terugkeren.
3. In het bijzonder in West-Java en onder de Ambonezen die uit Makassar zijn overgebracht, komt hier nog grote angst bij voor vijandelijkheden van de locale bevolking.
4. De Ambonezen eisen in eerste instantie terugkeer naar Ambon. Een gedeelte wil de republiek Zuid-Molukken steunen, anderen verklaren geen politieke belangstelling te hebben en slechts uit liefde tot hun geboortegrond te willen terugkeren. Liever dan de oplossing van het geschil tussen RI en de Republiek Zuid-Molukken af te wachten, zouden zij reeds dadelijk ongewapend en als burgers op eigen verdere verantwoordelijkheid op Ambon aan wal willen gezet worden.
5. Indien terugkeer naar Ambon onmogelijk zou blijken, zijn zij bereid genoeg te nemen met demobilisering in Nederlands-Nieuw-Guinea of Suriname. In geen geval echter willen zij demobilisering binnen RI-territoire aanvaarden (ook niet op Buru of Ceram) daar zij ervan overtuigd zijn dat de Indonesische bevolking op Java en Sumatra en de RI-autoriteiten op Buru of Ceram hen niet ongemoeid zullen laten. Het argument dat er voor de 3.500 Ambonese ex-KNIL-militairen met hun vrouwen en kinderen in totaal 12.000 zielen op Ambon geen behoorlijke bestaansmogelijkheid is, maakt op hen niet de minste indruk.
6. De algemene indruk van de UNCI-leden en milobs en wederzijdse gedelegeerden is, dat ofschoon in de kampementen geen onmiddellijk gevaar dreigt, een enigszins langdurige verlenging van het verblijf der Ambonezen aldaar niet zonder uitbarstingen mogelijk zal zijn; dat de aanval van de RI op Ambon hoogstwaarschijnlijk tot geweldplegingen om de kampementen zou leiden en dat derhalve een vreedzame oplossing van het Ambongeschil op korte termijn dringend gewent is.
7. Door Indonesische militairen alsmede door de UNCI wordt gesuggereerd woordvoerders van de RI in de Ambonese kampementen toe te laten voor een poging de Ambonezen tot andere gedachten te brengen en hen b.v. te bewegen alsnog naar de APRI of RI-politie over te gaan. Bij deze suggestie teken ik aan, dat dergelijke pogingen door ons enige malen werden ondernomen en tot dusverre steeds op vechtpartijen zijn uitgelopen en dat wij moeten afwachten tot de tijd rijp is om de op zichzelf aandachtwaardige suggestie in de praktijk te brengen.